

Х ө ө ч и н д и и л в р

Халымг республикин хотл—Элст балгсна ар захд Сталинә нертә колхоз баанә. Нарн бодлдж гарснас авн гилтә энүнә контор кезәчн куугъяр дурнә баанә. Колхозд ямаран керг эс баахв?

Тедн заагт эрән дундан наста залу колхозин ахлачур ордж ирад аамсн баадлтәгъяр келв.

—Би тана колхозд орхар ирүв.

Колхозин ахлач джбләр хәләгъяд:

—Ямаран кбдлмшт орх сәнават? Манд Хар газрт оч, хб хәрүлх улс кергтә,—болв.

—Би, бмннь Хар газрт кесг джилдән колхозин хбд увзүлдж йовлав,—гидж залу хәрү бгв.

Эн бдрәс авн Иван Степанович Шафоростов ах хббч болсмн. Хбрн джилин туршарт Иран Степанович унн цевр зүркәрн колхозд куч-кблсән бгч кбдлжәнә. Ут-турштан шишлнь эврәннь отарасн хбрн миньгъ шаху хургьд, зун тонн торгын ноос государств олз бгв. Эн—хббчин ик дбн, диилвр. Олн ним колхозникудин унн әрүн куч-кблсәр, кучәр, Сталинә нертә колхозин олз-орш икәр бсдж олн сай күрв.

1957 джил—ганъта джил билә. Овсн хәтәр.

—Иир альд идгтә газр баанә, тиигән кургдх хбдлән хәрүлхмн. Таргын-цадхлнь хбд үвләр киит даадмн, нооснь чигн никт, ут, сән болна,—гигъяд Иван Степанович, бийиннь нбкднр—гергидән Василиса Ивановнад болн кбвүндән, Александртан даньгин сургьдман бгдмн.

Хб хәрүлнә гисн—амр керг биш. Унн килмджән бгәд шунхла, юн чигн кесн кбдлмш цагларн күүдмн. Тер тбләд ах хббч медсән бмнәснь давтдж келдмн. Хбд хургьдджах саамд атьк хбн, кезә хургьлкиннь оньдинд эргәд йовлж хәләнә.

—Василиса Ивановна, тер кеелнь бссн, даругъас хургьлх хббдиг салгъад, оньгдан шитмд орул. Эднчн сббдән мбрглдәд, хургь хайчквзго—гигъяд эмгән Иван Степанович саглудна.

—Хургьлсн хбднә кевтр, дару-даруень селвхлә сән болдмн. Идшт давс тәвти, бвснл невчк церд цацти, тер цагт хургьд экиннь кевтрт

сәәнәр бсдмн,—гигъяд кбвүгъян сургьдмн.

—Хбн хургьдджах саамла нбр тату болсар, унтдж одвзгот, иир эн хойрт даалгъч-кад, тбвкнүн бәәдж болхш,—гигъяд Иван Степанович хув тустан сахньна.

1949 джил хбднә тбл авчак цаг билә.

—Иван Степанович, мөндвта,—гидж колхозин ахлач машинәс бун, ах хббчин гар авч мөндлв.

—Бәәнә, та чигн сән йовнта,—гидж Иван Степанович хәрү бгв.

—Хббдинти тбл ямаран болджана,—гидж ахлач сурв.

—Му биш.

—Тана хбднә тбл сәәнәр авгдджана. Таниг колхозин Кундлгнә доскд орулқвдн,—гигъяд колхозин ахлач, ах хббчин седкл байрлулв.

—Ханджанав. Авсн даалгьвран давулдж куцәхдмн магъ уга,—гидж келәд, ахлачин гар авч, хансн седклән Иван Степанович мөдүлв... Тер келсн угдән эн күрв. 100 нәәднр хбн болгънас 130 хургь, хбн болгънас 6,6 килограмм ноос авад, тер джил Ленинә орденәр Иван Степанович Шафоростов ачлгдв. Болв, эн үзүлсн куч-кблсн багъ, улм сәәнәр кбдлдж болхмн.

„Мана асрдж бсксн улу нег хургьн, нег килограмм ноосн коммунизмин тосхлтд ик чинртә“,—гидж Иван Степанович дотран санна. Дулан нарна нилчәр, бргн, у тег, шавшсн кбк ногъагъяр буркдв. Эн ногъана буринь хаздж йовх хбд бдр ирвәс ясрна.

—Сависн ут нооста, сән чинәтә хбд эн чинә куч-кблснә уулдвр, алдр Тбрскнә зббриг улм немүлдж батлджах гү джрлт,—гидж Иван Степанович нбкднртән цуцртлан уга цәәлгнә.

Джил болгын диилвр бәрсн тоомсрта сән хббч Иван Степанович, цугсоюзин селәнә эдл-ахун гәәхүлд оч, цагъан мбнъгн медаляр гер-буләрн ачлгдлз. Эн ачлггн улм ик куч-кблснә шин збргм уулдвр гаргьхд—дуудлжах темдг. Унуг медәд Иван Степанович бмнкәсн улугъяр шунмгъа кевәр брк-буләрн кбдлнә.

1957 джил, Октябрьск революцин 40-ч джилин ббн уктдж, социалистическ дбрлдәнд авсн даалгьвран эн күүдв

100 хбн болгънас 137 хургь экәснь салгьдх бсқв. Хбн болгънас 6,9 килограмм ноос ав5.

Эн джил Иван Степанович Хар газрт үвләр хб хургьлулв. 100 хбн болгънас 133 хургь асрдж бсқв. Ут-туршдан 865 хургь экәснь салгъад, талдан отар кедж гаргъв. Хургьдин чинән йир сән. Нег хургьн 35—43 килограмм әмдәр татв.

Ноосар Иван Степанович бас сән аш үзүлв. Хбн болгънас 5,6 килограмм ноосна орчд 7 килограмм ноос киргьдх авб. Ода Иван Степанович ирх джилд белдлжәнә. 650 нәәднр хб кбг тәвлгнәд белдлж, хуцмудан урдаснь сән шимтә хотар асрджана. Хар газрт бәән увлзньгдән бвс збблж хураджанә.

—Онъгрсн увл болсн хар салыкта шуургьн манд невчкн зуур түрү үзүлв. Кезәд чигн орчлнъгн бәәдл иткхмн биш. Хбднә хаша-хаалгъ ясдж, энд-тендк салыкн орх хагърха газрмудинь ббглдж, увлзньгән белдхмн. Увлнн шуургьнд зәрм хбднә хургьд даарв. Даарсна хбдннь хбд хәнәнә,—гидж багъ наста хббчнрт дамшлтан бгч келнә.

—1957 джилд куч-кблснә 3000 бдр шингәдх, 30.705 арслнь брк-буләрн эн олв. 20 хббгъяр мбрәлгдв. Эн джилә аванс—369 пуд буудя, 8 миньгън арслнь брк-буләрн авдн. Мана Советск правительствин болн Коммунистическ партин килмджәр Халымг республик тогтв. Эн учрар, ирх 1959 джилд хббгъян холванднь бсқнәв,—гидж Иван Степанович байрлдж келнә.

Б. МАНДЖИКАЕВ.